INCLUZIUNEA SOCIALĂ A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

CZU 316.346.32-053.6

Alexandra COLȚA*

Rezumat: Articolul subliniază elementele esențiale care fortifică incluziunea socială a tinerilor care implică mai multe aspecte, cum ar fi educația, formarea profesională, accesul la servicii de sănătate și la locurile de muncă, participarea activă în viața socială și politică a comunității. Este analizat procesul de incluziune socială a tinerilor prin prisma participării, astfel asigurându-se incluziunea acestora în procesele decizionale și dezvoltarea comunitară. Sunt descrise posibilitățile de implicare a tinerilor, obstacolele cu care se confruntă, dar și sugestii pentru depășirea acestora. În calitate de metodă de cercetare, va fi utilizată observația, analiza și sinteza. Pe baza rezultatelor cercetării vor fi elaborate recomandări, precum și propuneri de implementare pentru a îmbunătăți procesul de incluziune socială a tinerilor prin participare.

Cuvinte cheie: tineri, integrare socială, incluziune socială, necesități, oportunități, participare.

INCLUZION PEOPLE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary: The article highlights the essential elements that strengthen the social inclusion of young people that involve several aspects, such as education, vocational training, access to health services and jobs, active participation in the social and political life of the community. The process of social inclusion of young people is analyzed through the prism of participation, thus ensuring their inclusion in decision-making processes and community development.

The possibilities for involving young people, the obstacles they face, and suggestions for overcoming them are described.

Keywords: young people, social integration, social inclusion, need, timely, participation.

Introducere: UE vede incluziunea socială ca „un proces care asigură că cei expuși riscului de sărăcie și excluziune socială obțin opor-

* **Alexandra COLȚA,** doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, șef secție didactică, profesor de matematică, Colegiul „Alexei Mateevici" din Chișinău, aalecsandra@mail.ru

tunitățile și resursele necesare pentru a participa pe deplin la viața economică, socială și culturală și pentru a se bucura de un nivel de viață și de bunăstare, considerate normale în societatea în care trăiesc. Incluziunea socială asigură, de asemenea, că grupurile și persoanele vulnerabile au o participare mai mare la luarea deciziilor care le afectează viața și că pot avea acces la drepturile lor fundamentale ". Incluziunea socială este unul dintre cele opt domenii de politică care subliniază abordarea transversală a Strategiei UE pentru tineret. Este, de asemenea, o prioritate cheie a programului Tineret în Acțiune.

Incluziunea socială înseamnă crearea unui cadru adecvat pentru respectarea drepturilor tuturor oamenilor la un loc de muncă, la o locuință, la asistență medicală, la pensie, le educație, cu acordarea posibilității de a participa la viața societății, de a se bucura de serviciile sociale generale și de un tratament egal cu ceilalți. În acest scop, instituțiile cu atribuții în domeniu și statul (social) trebuie să instituie măsuri pentru prevenirea și combaterea marginalizării.

Așadar, incluziunea este destinată să combată atât excluziunea, cât și discriminarea. Ea presupune măsuri active și acțiuni politice în mai multe domenii, precum protecția socială, dar și ocuparea forței de muncă, politici de sănătate publică, programe privind locuințele, comunicarea socială, justiția, politici privind migrația etc.[1, p. 171].

Analizând domeniile de conexiune ale incluziunii sociale, putem contura faptul că aceasta este multidimensională și afectează diverse domenii de viață: economie, politică, cultură. Capacitatea unui stat modern de a se dezvolta social și economic are la bază un capital uman suficient de pregătit și activ pentru a contribui calitativ în toate sectoarele și domeniile publice sau private. Capitalul uman al Republicii Moldova a înregistrat, de la declararea independenței până în prezent, o tendință demografică negativă, caracterizată de îmbătrânirea populației și un fenomen accentuat al migrației, în special în rândul tinerilor. Printre principalele cauze ale migrației, sunt invocate lipsa oportunităților de încadrare în câmpul muncii și salarizarea neatractivă, calitatea scăzută a sistemului de educație, oportunități reduse și servicii necalitative, infrastructură slab dezvoltată, în special în mediul rural. Cei mai predispuși migrării sunt tinerii ce nu au reușit să se integreze

social la un anumit moment al vieții. În acest sens, oferta educațională, este necesar să corespundă atât necesităților de dezvoltare în era digitală, cât și suficient de racordată la necesitățile pieței muncii. Structura sistemului educațional național formal este una rigidă, care necesită un efort sporit uman și financiar pentru a fi modelat în timp util pentru a răspunde factorilor externi în continuă schimbare [4].

Astfel se conturează necesitatea de extindere și dezvoltare a sistemului educațional informal și non-formal ca element complementar, pentru a contribui la creșterea ratei de succes de integrare pe piața muncii și în viața socială a tinerilor. Politica socială trebuie să încurajeze procesul de autorealizare a tinerilor în cadrul unei societăți, de asemenea, să promoveze: acceptarea și recunoașterea potențialului tinerilor de către instituțiile sociale, integrarea prin studiu, angajare, muncă voluntară sau alte forme de participare. Participarea este un element esențial al cetățeniei într-o societate democratică și într-o Europă democratică. Instituțiile și organizațiile europene subliniază în mod repetat importanța participării tinerilor pentru a promova cetățenia activă a tinerilor, pentru a le spori integrarea, incluziunea socială și pentru a le consolida contribuția la dezvoltarea democrației. Vocile tinerilor și adolescenților trebuie să fie în centrul proceselor de luare a deciziilor pentru propria lor sănătate și bunăstare, și integrare socială.

Abordând incluziunea socială a tinerilor prin implicare putem delimita câteva aspecte. Pe de o parte, un rezultat al erei tehnologiilor informaționale este reducerea în ritm alert a implicării tinerilor în interacțiune și dezvoltare socială sau comunitară. Direcția de orientarea strategică II abordează în complex elementul de împuternicire prin intervenții pe partea de abilitare, motivare, promovare și suport pentru tineri în dezvoltarea ideilor și aplicarea acestora în comunitatea proprie. Punctul de intrare în politica de participare este atât pe partea de autorități locale, cât și pe partea de grupuri de inițiativă și organizații de tineret. Abordate în complex acestea contribuie la creșterea activismului tinerilor și implicării lor în viața socială și economică a statului [4, p.17].

Posibilitatea tinerilor de a se implica în viața socială și economică a statului reprezintă unul din elementele cheie a politicii de tineret.

Utilizarea instrumentelor de lucru cu tinerii şi promovarea abordării non-formale în educaţie nu doar formează competenţe, dar determină tinerii să le ofere şi aplicabilitate.

Pe de altă parte, trebuie să recunoaştem că acutizarea neîncrederii tinerilor în putere şi structurile acesteia, convingerea unei părţi considerabile a populaţiei că guvernarea actuală nu contribuie la realizarea intereselor generale ale societăţii, precum şi ale celor individuale sau de grup, dezamăgirea populaţiei în activitatea puterii dată fiind orientarea socială deficitară a acesteia şi caracterul declarativ al scopului şi obiectivelor proclamate, birocratizarea excesivă a autorităţilor statului, neglijarea intereselor societăţii – toate acestea necesită în prezent formarea unui nou mecanism de interacţiune a statului cu cetăţeanul, mai concret şi eficient. Caracterul general al funcționării acestui mecanism trebuie să presupună extinderea practicii de implicare a tinerilor în procesul de adoptare/luare a deciziilor, fapt ce permite a-l determina ca un *mecanism participativ* [6, p. 189].

Concluzionăm că pentru a creşte gradul de încredere a tinerilor în instituţiile statului şi sistemul de guvernare democratic, tinerii şi sectorului de tineret necesită mecanisme simple şi flexibile de intervenţie, cu un grad redus de birocraţie şi adaptate la necesităţile grupurilor de tineri defavorizaţi, astfel asigurându-se incluziunea acestora în procesele decizionale şi dezvoltarea comunitară. Înrădăcinarea acestui mecanism participativ ne va accelera şi procesul de implementare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă(SDG) în Moldova.

Analizând Strategia de dezvoltare a sectorului de tineret - *Tineret 2030*, observăm că aspectele de incluziune se regăsesc la toate etapele-cheie ale planificării strategice. În vederea asigurării incluziunii şi realizării principiului egalităţii, s-au trasat mai multe obiective strategice însoţite şi de acţiuni menite să asigure incluziunea şi egalitatea tinerilor.

Obiectiv strategic	**Acțiuni menite să asigure incluziunea și egalitatea tinerilor**
1.Mai mulți tineri beneficiază de programe calitative de tineret.	Elaborarea tuturor materialelor metodologice legate de crearea și gestionarea programelor de tineret prin prisma incluziunii (modalități de identificare și analiză a nevoilor pentru tinerii din grupuri dezavantajate, asigurarea participării echitabile pentru fete și băieți, ajustarea rezonabilă a programelor de tineret pentru tinerii cu dizabilități). Programele de finanțare pentru programe vor presupune cerințe clare legate de asigurarea incluziunii și egalității. Efortul de dezvoltare a capacităților pentru Centrele de tineret și pentru lucrătorii de tineret va presupune și dezvoltarea cunoștințelor legate de asigurarea incluziunii și egalității.
2. Mai mulți tineri se implică civic și în procesele decizionale.	În efortul de constituire și consolidare a platformelor de participare și reprezentare a tinerilor se va ține cont de obiectivul legat de reprezentarea și participarea echitabilă a fetelor, băieților a tinerilor din grupurile dezavantajate. Dezideratul de reprezentare și participare echitabilă va fi consolidat în toate documentele cadru care reglementează/ghidează activitatea platformelor de participare și reprezentare.
3.Mai mulți tineri realizează și se implică în proiecte și inițiative de inovație socială.	Suportul oferit organizațiilor de tineret, structurilor de tineri, instituțiilor de învățământ, va fi legat de cerințe legate de asigurarea incluziunii și a egalității.

Deși Strategia se adresează unui grup-țintă concret – tinerii, acesta nu este un grup omogen. Vârsta, etnia, abilitățile (fizice și mentale), mediul de reședință (urban sau rural), precum și normele și valorile mediului în care trăiesc influențează activitățile și responsabilitățile

tinerelor și tinerilor, statutul lor social, oportunitățile și constrângerile pe care le au în viața cotidiană [4, p.20].

Observam din obiectivele stabilite că incluziunea socială a tinerilor este generată de implicare în programele de tineret, în proiecte și inițiative sociale, în procesul decizional. Aceste acțiuni determină tinerii să devină actori sociali activi care se implică în dezvoltarea comunitară și participă în procesele de consolidare a democrației participative.

Analizând Planul de acțiune pentru tineret în acțiunea externă a Uniunii Europene 2027 *Promovarea participării semnificative a tinerilor și a împuternicirii în acțiunea externă a UE pentru dezvoltare durabilă, egalitate și pace* putem remarca următoarele viziuni strategice abordate:

- promovarea parteneriatelor pentru implicare, împuternicire și conexiune;
- promovarea participării semnificative a tinerilor în elaborarea politicilor, dar și în agenda de pace și securitate;
- crearea platformelor de dialog sistematice cu organizațiile de tineret;
- sporirea capacității instituționale și expertizei cu privire la modul de lucru cu și pentru tineri, dar și la protecția copilului prin formare, orientări și schimb de bune practici [3].

Programul de Guvernare „Moldova vremurilor bune" recunoaște importanța dezvoltării tinerilor și a structurilor de tineret și propune atât creșterea cantitativă a resurselor financiare alocate pentru susținerea inițiativelor tinerilor și sectorului de tineret, cât și pentru susținerea și consolidarea instituțională a actorilor-cheie cu atribuții în dezvoltarea și realizarea politicilor și programelor de tineret. Viziunea strategică a Programului de Guvernare este construită în jurul participării civice și decizionale a tinerilor prin împuternicirea și consolidarea competențelor acestora. De asemenea, Programul de guvernare pune accent pe crearea unei gândiri antreprenoriale în rândul tinerilor, care va contribui la integrarea financiară, dar și pe latura de inovație. Conchidem că alinierea politicilor de tineret ale țării la liniile directoare ale politicilor de tineret de la nivel european va accentua implicarea tinerilor în procesele decizionale de la toate nivelurile, facilitarea colaborării și schimbului de experiență între organizațiile de

tineret pe plan naţional şi internaţional şi capacitarea tinerilor pentru o mai bună integrare socială şi profesională [2].

Analizând capacitarea sectorului de tineret din Republica Moldova, observăm că există încă lacune care necesită intervenţii. Spre exemplu: centrele de tineret care reprezintă unele dintre principalele instituţii de prestare a programelor orientate pe dezvoltarea multilaterală a tinerilor, la momentul actual prestează un număr restrâns de programe (servicii) pentru tineri Dezvoltarea şi extinderea programelor (serviciilor) pentru tineri prestate prin intermediul centrelor a fost direct dependentă de constituirea unei instituţii responsabile de certificarea şi profesionalizarea lucrătorilor de tineret. În lipsa unei instituţii funcţionale, poziţia şi salarizarea lucrătorilor de tineret a devenit una puţin atractivă pentru a asigura o stabilitate de cadre, ceea ce determină şi calitatea programelor şi serviciilor prestate. Organizaţiile de şi pentru tineret, ca structuri distincte de asigurare a dezvoltării tinerilor, se confruntă cu provocări în ce priveşte dezvoltarea lor instituţională. Constrângerile legate de capacităţile instituţionale şi resursele umane determină nivelul redus de acces al tinerilor la servicii. Serviciile orientate către tineri au o reprezentativitate scăzută în localităţile rurale. Accesul la servicii şi programe este şi mai mic în rândul tinerilor din grupurile defavorizate. Tinerii cu dizabilităţi au acces mai redus la serviciile şi activităţile de şi pentru tineret.

Manualul Have your say al Consiliului Europei identifică o serie de beneficii dar şi obstacole în ceea ce priveşte participarea tinerilor. Astfel, pentru ca aceasta să creeze un efect pozitiv, cercetările arată faptul că ea trebuie să ţină cont de o serie de factori. Aşadar, întrebările pe care ar trebui să le formulăm atunci când suntem implicaţi în politici publice de tineret sunt:

- Face o diferenţă cu efecte pozitive în vieţile tinerilor?
- Face ca tinerii să fie auziţi?
- Dezvoltă noi competenţe în rândul tinerilor şi duce la creşterea încrederii în sine?
- Stimulează tinerii să preia responsabilitatea propriilor acţiuni şi să îşi asume propriile decizii?
- Stimulează şi duce la o înţelegere mai profundă a tinerilor cu privi-

re la procesele democratice şi modul în care acestea funcţionează în viaţa reală?

- Duce la recunoaşterea talentului şi potenţialului tinerilor de către adulţi şi îi sprijină să înţeleagă punctul de vedere al tinerilor?
- Crează oportunităţi pentru transfer de cunoştinţe şi experienţă între generaţii?
- Face procesul decizional mai reprezentativ?
- Stimulează noi abordări şi idei în rezolvarea problemelor locale şi regionale?
- valori şi obiceiuri diferite ale tinerilor şi adulţilor;

Cei care lucrează la participarea tinerilor se confruntă deseori cu provocări şi obstacole. Astfel de obstacole ar putea să provină din situaţia generală într-o comunitate, valorile acceptate, chestiuni politice sau motive culturale etc. Cercetătorii şi practicienii le menţionează pe următoarele:

- diferite stiluri de comunicare;
- niveluri diferite şi tipuri de experienţă;
- lipsa abilităţilor;
- sprijin insuficient acordat tinerilor şi adulţilor;
- lipsa de expertiză cu privire la modul în care tinerii să fie implicaţi într-un mod semnificativ;
- neîncrederea între adulţi şi tineri;
- stereotipuri negative («toţi tinerii sunt ...», «toţi adulţii sunt ...»), concepţii eronate reciproce şi distorsiuni;
- lipsa procedurilor şi a politicilor care ţin de tineret în cadrul organizaţiilor;
- costurile legate de participarea tinerilor;
- lipsa de informaţie;
- lipsa altor resurse necesare (timp suplimentar, de exemplu);
- fluctuaţia mare a tinerilor;
- accesibilitatea pentru persoanele cu handicap;
- întâlniri care sunt prea lungi;
- angajamente şcolare;
- convingerea că nimic nu se va schimba, chiar dacă participă un tânăr;
- alte interese [5].

Angajarea tinerilor în procesele de luarea a deciziilor sporește calitatea și adecvarea serviciilor livrate la necesitățile reale ale tinerilor, a activităților de interes pentru aceștia și dezvoltarea politicilor în domeniu. Implicarea tinerilor crește gradul de încredere și transparență și asigură o mai mare receptivitate a politicilor la nevoile tinerilor. Implicarea civică a tinerilor depinde de activitățile organizate care le promovează interesele și îi motivează să producă schimbări.

În **concluzie,** incluziunea socială se traduce prin recunoastere consolidată, oportunități de dezvoltare personală și profesională, implicare și responsabilizare, toate acestea reprezentând o sursa sigură a bunăstării și democrației. Tinerii, responsabilizați de propriul rol în dezvoltarea democrației, participă în mod semnificativ și se implică civic, promovând astfel o societate incluzivă bazată pe înțelegere și respectarea la nivel general a drepturilor omului.

Incluziunea socială a tinerilor din Republica Moldova rămâne o provocare majoră pentru țară. Guvernul trebuie să ia măsuri pentru a sprijini tinerii în căutarea unui loc de muncă, pentru a accesa educația și pentru a combate sărăcia și discriminarea. Este necesar ca tinerii să aibă șanse egale de a participa și de a-și exprima opiniile prin sisteme care asigură că nu sunt discriminați, să se implice activ în procesul de luare a deciziilor, consultări publice, realizarea de activități care se produc în societate și care îi vizează în mod direct sau indirect. Alinierea politicilor de tineret ale țării la liniile directoare ale politicilor de tineret de la nivel european va accentua implicarea tinerilor în procesele decizionale de la toate nivelurile, va facilita colaborarea și schimbul de experiență între organizațiile de tineret pe plan național și internațional ceea ce va asigura capacitarea tinerilor pentru o mai bună integrare socială și profesională. Participarea este un principiu fundamental al incluziunii sociale a tinerilor.

Referințe bibliografice:

1. Gabriela Goudenhooft, Alina-Carmen Brihan, Ioan Horga *„Europa socială în 100 de termeni. Incursiuni în cultura socială și instituțională a spațiului european"*, publicat cu sprijinul Comisiei Europene, Tritonic 2018. 410p. ISBN: 978-606-749-340-5

2. Programul de Guvernare *„Moldova vremurilor bune"* [online], Chișinău, 2021. [citat 02.05.2023]. Disponibil:https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf
3. Planul de acțiune pentru tineret în acțiunea externă a Uniunii Europene 2027[online], Octombrie 2022. [citat 02.05.2023]. Disponibil: https://international-partnerships.ec.europa.eu/document/fe1bcd30-58da-4a37-ab2a-61848789da60_en?fbclid=IwAR0zLcbH9OpIc8yNjuoy4RHWWq9S-Vs8Csl4NED97lAdfV5AN43AaYC4sCCA
4. *Strategia de dezvoltare a sectorului de Tineret 2030* [online], Chișinău, 2022. [citat 02.05.2023]. Disponibil: https://mecc.gov.md/ro/content/elaborarea-strategiei-de-dezvoltare-sectorului-de-tineret-tineret-2030
5. Have your say - Manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Council of Europe Publishing, European Youth Centre, November 2015, 141p. [citat 10.05.2023], ISBN 978-92-871-8165-7. Disponibil: https://rm.coe.int/16807023e0
6. Евдокимов В.А. Интернет как фактор становления «электронной демократии». В: Наукао человеке: гуманитарные исследования, 2011, № 1 (7), с. 118-125.